

בית החרב

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

בס"ד, גליון מספר 308

דברים, תשעה באב תשע"ג

"אלה הדברים" (א, א)

ספר דברים, יש בו תוכחות רבות. ואומרים חז"ל, שאם מקיים האדם את תרי"ג המצוות, הוא זוכה שהקללות והפכות לו לברכות.

מביא זאת הרב חיים מיכאל דב ויסמנדל זצ"ל בספרו "תורת חמד", ומצביע על רמז נפלא לכך בפסוקים:

אם מונים שש מאות ושלוש עשרה אותיות החל מהאות 'ב' שב"אלה הדברים", מגיעים לאות 'ד'. לאחר מניית עוד שש מאות ושלוש עשרה אותיות מגיעים לאות 'כ', ובדלוג נוסף של שש מאות ושלוש עשרה אותיות מגיעים לאות 'ה'. הרי שמקבלים: ברכה!

"ה' אלקינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה. פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים... עד הנהר הגדול נהר פרת... ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם" (א, ו-ט)

כתב ה"כלי יקר": "בחבורי 'עיר הגבורים' פרשנו על דרך הרמז את הפסוק 'אחד עשר יום מחרב' – על י"א יום שמתאבלים על חרבן בית המקדש בשנה, והיינו ט' ימים של חודש אב וי"ז בתמוז וי' בטבת".
על יסוד רמז זה, מבאר ה"חתם סופר" את הכתובים שלפנינו כך:

"ה' אלקינו דבר אלינו בחרב – בעת החורבן, כאשר החריב הקב"ה את בית המקדש, פנה לעם ישראל ואמר להם: רב לכם שבת בהר הזה – אין אתם ראוים עוד לעבוד את ה' בהר הבית, פנו וסעו לכם – צאו מארץ ישראל לגלות, וכל כך למה? לפי שאתם בערבה – אין בכם לא טעם ולא ריח, כערבה (ויק"ר ל, יב), הנכם מנוערים מתורה, מצוות ומעשים טובים. בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים – בכל המקומות והמצבים הנכם כ'ערבה'. אך יש בידכם דרך אחת להיות בעלי מעלה עד הנהר הגדול נהר פרת – על ידי שתהיה בכם תורה, שהיא פרה ורבה [כמו שדרשו חז"ל (ברכות נט ע"ב): "פרת" – שמימיו פרין ורבין]."

ומוסיף משה ואומר לישראל: כל עוד יודעים אתם לכבד ולהוקיר את מנהיגיכם, ואתם יראים מפניהם וסרים למרותם – אפשר להנהיגם. אבל בעת ההיא – בדור של עקבתא דמשיחא, כאשר חכמת סופרים תסרח וחצפא יסגי (סוטה מט ע"ב), לא אוכל לבדי שאת אתכם – כי לא תשמעו לגדולי הדור שבימיכם.

"ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא אוכל לבדי שאת

אתכם. ה' אלקיכם הרבה אתכם... ה' אלקי אבותכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים... איכה אשא לבדי וגו'" (א, ט-יא)

משה מתקשה לשאת לבדו את העם כלו, על משפטיו ודיניו, וממנה אנשים נוספים שיקלו עליו את המלאכה, באמרו: "ואמר אלכם... לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם".

והנה, לכאורה, המלה "לאמר" נראית מיותרת בפסוק, ויש להבין מה היא באה לבטא?
ה"משך חכמה" מבאר את הדברים באמצעות הדוגמא הבאה:

יושב לו אדם בביתו, וסביבו מתרוצצים בניו ונכדיו הרבים, מרעישים, מפרים את הסדר ומצווחים בקולותיהם – והוא ביניהם עייף, חלש ונאנח עד עמקי לבבו, ובכל זאת, הוא מברך אותם באותה הזדמנות: הלוואי שגם לכולכם יתן ה' טרדות כאלו מבנים ונכדים... כך אומר משה רבנו הרועה הנאמן: ה' הרבה אתכם, והנכם ככוכבי השמים, והלוואי שכך ימשיכו "לאמר" עליכם גם שאר רועי ישראל, מנהיגיכם ונביאיכם. יתן ה', ותמיד התלונות עליכם יתמצו בטענה, שאי אפשר לשאת אתכם באשר אתם גדולים ומבורכים! הא – ותו לא...

"לא תגורו מפני איש" (א, יז)

השופטים מצווים שלא לירא מאיש ולא לקבוע את פסקי הדינים שלהם, מתוך התחשבות במעמדם של המתדינים, כבודם או עושרם, אלא לדון דין אמת בכל מצב שהוא. בדן זה השתמש יהודי אחד בעמדו לפני "רב" רפורמי ידוע, כשהוא מוכיח אותו בשניות רבה על מצבו הרוחני: "אדוני הרב" – אמר לו – "הנני בא מעיר רחוקה, כדי לתבוע בעל דברים שלי לדין תורה".

"מיהו בעל הדברים שלך?" – פתח ה"רב".
"רבונו של עולם בכבודו ובעצמו", השיב היהודי.
חיך ה"רב" ושאל: "מדוע, אפוא, טרחת לבוא ממרחק עד לכאן? וכי לא יכולת לתבוע את בעל דינך לפני אחד הרבנים בעירך?"

"לא ולא", הסביר היהודי בכובד ראש, "כל הרבנים בעירי הם יראי אלוקים, ויש מקום לחשש שמא לא יוכלו לקיים את הפסוק 'לא תגורו', ומחמת יראתם יטו את הדין לטובת רבונו של עולם, אבל עליך, אדוני, שמעתי, שאין בך אפילו שמץ של יראת אלקים, ולפיכך חש אני שביכולתי לסמך עליך שלא תטה את הדין לרעתי..."

"וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים" (א, מד)

ברש"י: מה הדבורה הזאת, כשהיא מכה את האדם מיד מתה, אף הם כשהיו נוגעים בכס מיד מתים. מפני מה זכו ישראל לנס של הריגת אויביהם, מיד לאחר שהם נגעו בהם והכו אותם?

"האזנים לתורה" כותב, שאלמלא אותו נס, היו ישראל טוענים שהמרגלים צדקו בטענתם כשאמרו "כי עז העם... לא נוכל לעלות" (יג, כח-לא), וההוכחה המוחצת, שכעת, כשהעפילו ישראל, הם נגפו לפני אויביהם. אמנם, הסיבה האמתית לכשלון זה היתה משום שאין ה' בקרבם, והקב"ה לא התיר להם לעלות – אך הם, מכל מקום, לא היו מאמינים בכך.

לפיכך, דאג הקב"ה שכל אמורי שפגע בהם – מיד נפל ומת, וכך הבינו ישראל, כי כשם שהקב"ה עשה זאת, כך יכול היה לגרום להריגת אויביהם בטרם יספיקו לפגוע בהם, ומכאן שיש בידו היכולת להביאם לארץ ישראל, אלא שהחטא גרם להם שימותו ויפלו לפנייהם. ומפני מה מדמה התורה את המלחמה הזו לעקיצת הדבורים?

הדבורים מביאות תועלת גדולה בדבש שלהן, אך אליה וקוץ בה – העוקץ שלהן אינו מאפשר לבני אדם להנות ממנו.

משום כך כאשר יוצא בעל הכוורת לרדות דבש, הוא מדליק אש שתפיץ עשן, העשן מבריח את הדבורים מן הכוורת, וכך יכול הוא להתקרב ולרדות את הדבש.

אולם אדם זר, המתכוון לגנוב את הדבש שבכוורת, ירא להעלות אש, משום שהוא חושש פן ירגיש בו בעל הבית. משום כך כאשר מתקרב הוא אל הכוורת, מתנפלות עליו בחמת זעם עשרות דבורים ומעניקות לו עוקץ תחת הדבש שכה רצה, ובלית ברירה הוא קם ונמלט כל עוד נפשו בו, מבלי להנות מן הדבש כלל.

כיוצא בכך ארע למעפילים –

אלו היו הולכים לרשת ארץ זבת חלב ודבש, כרצון ה', שהוא בעל הבית, היו זוכים שעמוד הענן ילך לפנייהם, ואף ארון ברית ה', אשר חז"ל אומרים (במ"ר פ"ה א') שניצוצות של אש היו יוצאים מבין בדיו, כדי לפגוע בשונאיהם של ישראל.

אך מאחר שהם באו כזרים וגנבים, כדי לזכות בארץ זבת הדבש' בידיים ריקות, והותירו מאחוריהם במחנה את עמוד הענן וארון ברית ה', כמו שנאמר (יד, מד) "וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה", נפלו עליהם הכנענים כדבורים ו"עקצו" אותם.

וכך נותרו חסרים מכאן ומכאן – את הדבש לא השיגו, ואלו את העוקץ יזכו להרגיש היטב על בשרם... ממש כאותו 'טפול' שאותו מעניקות הדבורים לגנב בלתי מוגן...

"אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם. כי ה' אלקיך ברוך בכל מעשה ידך ידע לכתך את המדבר הגדל הזה, זה ארבעים שנה ה' אלקיך עמך לא חסרת דבר" (ב, ו-ז)

מה הקשר בין הנאמר בפסוק ו', לנאמר בפסוק ז'?

באר רבי זלמן סורוצקין זצ"ל: ילד הסמוך על שלחן הוריו, מקבל את כל צרכיו, כלמודים, בגוד חדש מדי שנה וכו'. האם הוא אמר תודה מימיו? וכי למה יאמר, הלא הכל מגיע לו... מה עושה אמו?

יום אחד מגיע הילד והוא זקוק לכסף לטיול. שולחת אותו האמא לעבד בחנות הירקות. עבור כל משלוח ללקוחות קבל חמשה שקלים. לאחר יומים צבר את הסכום הרצוי אך כל גופו דואב עליו...

שאלה אותו האמא, האם כבר אסף את הסכום הרצוי?

ענה הילד שאכן צבר את הסכום המבוקש.

"אם כך", אמרה אמו, "תוכל עתה לשלם עבור הטיול".

אמר הילד: "מאה שקלים שמרויחים בצורה כזאת, לא מוציאים אותם על טיול"...

אומר הקב"ה לישראל: אתם נמצאים במחיצתי ארבעים שנה, מקבלים מן ובאר מרים, הבגדים גדלים אתכם, והעננים מכבסים ומגהצים עבורכם – ולא אמרתם תודה אף לא פעם אחת!

לכן, כשתעברו בארצם של בני עשו, תקנו מהם אכל ומים בכסף מלא! שלמו טבין ותקילין עבור אוכל ושתיה למיליוני אנשים, ואז נראה...

או אז תבינו "כי ה' אלקיך ברוך בכל מעשה ידך, ידע לכתך את המדבר הגדול הזה, זה ארבעים שנה ה' אלקיך עמך לא חסרת דבר". לאחר שבמשך שבועים תקנו אצל בני עשו את האוכל והשתיה הנצרכים לכם – אז תדעו להעריך את העובדה שעד היום לא חסרתם דבר...

חורבן בית המקדש

ההשלכות הרוחניות והגשמיות של החורבן

על חרבנה של ירושלים אומר הנביא (איכה א, ד): "דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד כל שעריה שוממין כהניה נאנחים..." –

פעם היו כל הדרכים המובילות לירושלים מלאות אנשים חוגגים ושמחים, העולים להראות לפני ה' כפי שצויה עליהם (שמות כג, יז): "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך". תאור מענין אודות מראה העולים לרגל תאר רבי

יצחק זילברשטיין שליט"א. היה זה כאשר הוזמן לקבוע מזווה בחנות נעלים, ולאחר הארוע ברך את בעלי החנות שיזכו למכור נעלים צבעוניות... משראה כי הנוכחים במקום אינם יורדים לסוף דעתו ציטט את דברי התרגום על הפסוק (שיר השירים ז, ב) "מה יפו פעמך בנעלים בת נדיב" – "כמה שפירן רגליהון דישראל כד סלקן לאתחזאה קדם ה' תלת זמנין בשתא בסנדלין דססגונא".

והסביר: הרי לנו שעם ישראל נהג לעלות לרגל בנעלים ססגוניות, צבעוניות, ומן הסתם עשו זאת כדי לחבב את המצוה המתקיימת במקרה זה על ידי הרגלים. כלומר: בימים הללו היה כל אדם קונה לפני החג נעלים, אולם לא שחורות, כמנהגנו בימינו, אלא ססגוניות, ואלו כעת, דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד.

ובנוסף לכך "כל שעריה שוממין" – בשערי ירושלים היו יושבים הסנהדרין, ואלו כעת הכל שומם, "כהניה נאנחים בתולתיה נוגות והיא מר לה".

ואת הצער האיום והנורא הזה מסכם הנביא: "על זה היה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו, על הר ציון ששם שועלים הלכו בו" (איכה ה, יז-יח). ועוד אמר (שם, טו): "שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחלנו" – השמחה הפסיקה, וכל רקוד הפך להיות אבל.

כאלו חרב בימיו

הגאון מוילנא אומר (לקוט סוף ספרא דצניעותא) כי החורבן היה כמיתה לכלל ישראל, ומעת החורבן נשארנו

חמשה עשר באב לכתוב מנחם אב, ואלו לאחר חמשה עשר באב כתב 'אב' בלבד, כי אז כבר מתחילים ימי הרחמים. [אמנם, רבי אליקים דבורקס שליט"א בספרו 'שבילי המנהג' דן לגבי אופן כתיבת התאריך בכתובה בחדש אב, והביא בשם הפוסקים ש"כבר נהגו לכתוב בכל החודש כולו 'מנחם אב' לסימן טוב ולתקוה טובה שנוכה ונראה בנחמת ציון וירושלים"].

מענין לציין כי בספרי חכמי הספרדים מצינו שלא הזכירו בכלל את שם החודש אב, בבחינת 'במספר ירחים אל יבא' (איוב ג, ו) אלא כתבו במקומו שם 'מנחם' מבלי להזכיר שם 'אב'.

"כאפיקים בנגב" - מלך המשיח יבוא בפתאומיות

דוד המלך ע"ה בתהלים (קכו, ד), כשמתפלל ומבקש על הגאולה שתבוא "שובה ה' את שביתנו" מדמה זאת "כאפיקים בנגב".

מה פשר הדמוי?

בנגב, לא יורד גשם. ואלו בהרי יהודה יורד גשם, ואט אט הוא מתחיל לזרום בתוך אפיקי הנחלים. יהודי יושב בנגב ואינו רואה כלום, נראה לו שהכל יבש, ולפתע פתאום, בבת אחת, מגיע השטפון הגדול!

כך, בצורה כזו, יבוא משיח, בפתאומיות, וזו בקשתנו: "שובה ה' את שביתנו כאפיקים בנגב".

ורבי חיים מוולוז'ין היה אומר: הבה ואצייר לכם כיצד יבוא המשיח. נכנס אני בסתם יום של חול מן הישיבה לביתי. השעה היא שעת בוקר לאחר תפילת שחרית. הרבנית שואלת אותי: "חיים, רצונך בפת שחרית מיד עכשיו?" ואני משיב לה: "רלקה [כך היה שמה], עדיין שעורי של היום אינו מוכן, לא אכל עד אשר אעיין קצת בסוגיא שאני צריך ללמד היום בישיבה". "טוב, חיים", היא אומרת לי, "יאה כך. עד שאתה תכין את שעורך, אגש לשוק לקנות משהו, בינתיים אשאיר את הרוטב על הכירה. שים-נא לב, חיים, כי לא ישרף. אנא, שים לב, הרי מכירה אני אותך שאתה שוכח הכל כשאתה מעין בסוגיא".

הרבנית יוצאת לשוק ואני פותח ספר ומתחיל לעין בסוגיא שלפני. פתאום אני מרגיש כי השמש התחילה מאירה באור גדול יותר פי-כמה ממה שהאירה עד עתה, איזו בהירות! פתאום אני שומע כיצד הצפורים על העצים שבגנה פוצחות פיהן במנגינה חדשה, מרנינה, כובשת לבבות. והנה אני שומע קול רחש עולה מן הרחוב. אני מושיט ראשי בעד החלון ואני רואה את אלי הסנדלר רץ בבהלה. "מה קרה, אלי, מה קרה לאור השמש? מנין נגינת הצפורים המקסימה? מה קרה לעצים שהתחילו מלבלבים לפתע בניצה חדשה, מה קרה?" "מה, אינך יודע רבי?", נותן בי הסנדלר את עיניו, "הרי משיח בא!".

מיד רץ אני לארון להוציא מלבוש של שבת שלי כדי להתעטף בו ולצאת לקראת המלך המשיח. מוציא אני את המלבוש והנה, אויה, חסר בו כפתור. במוצאי שבת נשר הכפתור וכשאמרתי לרבנית לחייטו, אמרה לי: "מה אתה מאיץ בי? הרי לא תשתמש במלבוש עד לערב שבת". ועכשיו, צריך אני ללכת לקבל פני המלך המשיח ובמלבוש שלי שני כפתורים במקום השלושה! עד שאני עומד ודן עם עצמי מה לעשות, האם להתעטף בקפוטה הפגומה או לא להתעטף בה, ואני תוהה אם אפשר לצאת לקראת המלך המשיח בבגד של חול, והנה באה במרוצה הרבנית, כולה נושמת-נושפת: "גוואלד, חיים, איפה היית? הנה הרוטב

גוף ללא נשמה, ואחר כך נרקב הברש והעצמות נתפזרו. במשך הדורות נרקבו גם העצמות, ולא נשאר מאתנו אלא תרווד רקב ונעשה עפר.

אך למרות דברים נוראים אלו, המתארים את דלות מצבנו, רבים מאתנו חיים את חיינו מבלי לחוש בפנימיות הלב את האבלות ואת חסרונו של בית המקדש.

מהי סיבתו של חסרון הרגשה זה?

רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל הקשה: הלא גזרה על המת שישתכח מן הלב, וכל שכן שישתכחו עצים ואבנים שנחרבו, כיצד שייך, אפוא, לתבוע מאתנו להתאבל על חרבן ירושלים ובית המקדש?

ותרך, שעצם העובדה שאצל החשובים יש הרגשת אבלות וצער על החורבן, מהווה ראייה שאכן בית המקדש קיים! ואמנם, בית המקדש עומד בשמים כשהוא מוכן לרדת לעולם התחתון, ואלו רק היינו ראויים לכך היה יורד, ומאחר שהוא חי וקיים – יש מקום לתבוע מאתנו אבלות וצער עליו.

זהו שאומר הירושלמי (יומא א ע"א): "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאלו נחרב בימיו".

הרב שך זצ"ל התבטא בענין זה: נצייר לעצמנו כי היום עומד בית המקדש, ועדיין לא החרבנוהו. אני במעשי נוטל גפרור ומדליק אותו... מתקרב ושורף את בית המקדש...

ואין אלו רק דמיונות, כי אם תאור אמתי למתרחש!!

על כרחך, שהסבה לכך שאין אנו מרגישים צער על העדרו של בית המקדש, שאין בנו הרגש רוחני להבין מהי משמעותו של בית המקדש, ושאינו יודעים מה רב ההפסד של חסרונו בכל רגע ורגע – היא בשל החסרון שקיים בנפשנו!

כה רחוקים אנו, עד שאיננו קולטים את עוצמתו של המרחק!

מנחם אב

"משנכנס אב ממעטים בשמחה", אולם עצבות זו הפרושה על פני חודש אב אינה חלה במשך כל החודש, אלא רק עד מחציתו של החודש. בתחילת החודש מתאבלים על חורבן בית המקדש הראשון והשני, כמבואר במשנה (תענית כו), ולפי דעת חז"ל (תענית כט) היו ימים אלה מיועדים לפורעניות מאז ומקדם.

בספר "**ברכת חיים**" מובא כי בעלי קבלה מסבירים שבכל חדש מאיר אחד מצרופי שם הוי"ה ברוך הוא. אם הצרופי הוא באופן ישר, הרי זה מורה על שמחה ורחמים, ואם הצרופי הוא הפוך, זה בחינת התגברות הדינים. לכן חדש ניסן צרופו שם היוצא מראשי תבות: 'ישמחו השמים ותגל הארץ', כי זהו חודש של שמחה ונסים לישראל, ואלו חודש תמוז צרופו יוצא מסופי תיבות של הפסוק: "וכל זה איננו שוה ליי", שהוא הפוך, כי תמוז הוא חודש של דין.

חודש אב צרופו: "הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה" – כאן יש לפנינו חלק הראשון הפוך, וחלק השני ישר, כי חלקו הראשון של החודש הוא דין, וחלקו השני הוא רחמים.

דורשי רשומות אמרו, כי הדבר נרמז גם בשם החדש 'אב', המורכב משתי אותיות: 'א' ארור, ב' ברוך. כי חלקו הראשון עזוב, וחלקו השני שמח. והקפידו חכמים, כשכותבים את שם החודש לכתוב "מנחם אב", לשנות הדין לרחמים. ואמרו בשם ה"**חתם סופר**" שהקפיד עד

שעל האש נשרף! "פתיחה", אני אומר לה, "מה לך ולרוטב שנשרף? מהרי והתעטפי בשמלת השבת שלך וצאי לקבל את פני המשיח!"
כך זה יראה: "כאפיקים בנגב", לפתע פתאום! "פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים" (מלאכי ג, א).

מגילת איכה

"איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס" (איכה א, א)
מדוע בהתחלה מכנה ירמיהו הנביא את ירושלים בתואר "עיר" – "העיר רבתי עם", ולבסוף בתאר "מדינה" – "שרתי במדינות"?

אלא, אומר רבי שמואל די אוזיידא בספרו "לחם דמעה", שלושה דברים מסוגלים למנוע כיבושה של עיר בעת מלחמה – האחת, אם יושב בה עם רב; השניה, אף אם אין בה עם רב, אם יושביה חכמים ונבונים הם יטכסו עצות ויתכננו טכסיסי מלחמה שעל ידם יגברו על אויביהם; והשלישית, עיר מבוצרת בחומה, ששעריה נעולים היטב על ידי בריחים חזקים.

והנה, לירושלים היו את כל שלוש המעלות גם יחד – היה בה עם רב וגם נבון, והעיר היתה מבוצרת עם חומה ושעריה נעולים היטב על ידי בריחים חזקים.

ועל זה תמה המקונן: **"איכה ישבה בדד"**? כיצד יתכן שירושלים נחרבה, הלא היא **"העיר רבתי עם"**. ומלבד זאת יש לתמוה **"איכה היתה כאלמנה"**, כלומר להיכן נעלמו כל חכמיה ונבוניה שמשגלים היו ליעוץ לה עצות נכונות שימנעו את נפילתה בידי אויב? ומלבד אלה ישנה תמיהה שלישית: **"רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס"**?! כלומר, איך ארע זאת לירושלים שהיתה מן הבעורות שב"מדינות", אם כן **"איכה היתה למס"**?

מגילת איכה

"בכו תבכה בלילה וגו', אין לה מנחם מכל אהביה כל רעיה נגדו בה היו לה לאיבים" (א, ב)
לשם מה כפל הלשון: "בכו תבכה"?
מסביר בספר **"מטה יהודה"** בדרך משל:

איש עשיר היה ולו בנים רבים. הם כבדוהו מאד, אך חיו חיי מותרות ופזרו כספם כעפר הארץ. כשתם כספם, לוו הבנים כסף, ואביהם ערב להלוואותיהם. אלא שלא היה בידם די כסף לשלם את הלוואותיהם, ואביהם העשיר נאלץ לשלמן. כך הלכו נכסיו והדלדלו, עד שלעת זקנתו ירד מנכסיו ממש. מאז שירד האב מנכסיו, לא זכרוהו בניו ואפילו אגרת שלומים – להתענין בשלומו – לא שלחו לו. והיה הזקן יושב וממרר בבכי על אשר ארע לו. חבריו אשר התאמצו לנחמו טענו כנגדו: "מדוע הנך מרבה לבכות, הלא רוב העולם אינם עשירים"? השיבם הזקן העני: "לא על רכושי שאבד אני בוכה, כי אם על בני, אשר לא די שהורידו אותי לשאול העני והדלות, אלא שהם עוד מתרחקים ממני ואינם מתענינים בי כלל.

וכך גם ירושלים בוכה על בניה, ועל שני הדברים הללו היא בוכה – לא רק על כך שבעוונות הרבים של ישראל ירדה ירושלים פלאים, אלא גם על כך שאין שמים לב אליה, כמו שאומר הנביא ירמיהו (טו, ה): **"מי יחמל עליך ירושלים"**, וגו'.

וזאת הסיבה לבכיה הכפולה – בכי אחד על עצם חורבנה, ובכי נוסף על כך ש"אין לה מנחם מכל אהביה" ו"כל רעיה נגדו בה".

מגילת איכה

"זכרה ירושלים ימי עניה ומרודה" (א, ז)
אומר רבי נח גד וינטרויב זצ"ל, שמשונה צרה זו של חרבן בית המקדש, משאר הצרות. בכל הצרות קבעו רבותינו את הכלל: צרות אחרונות משכחות את הראשונות. הקב"ה טבע בבריאת האדם, שכאשר מתרחשות עליו צרות חדשות, אין הוא זוכר גם את הצרות שקדמו להן. יש בזה טובה גדולה לאדם, שלא תפקע דעתו מרוב צרות. אבל בצרת החורבן אין הכלל הזה תקף, אלא: 'זכרה ירושלים' – אלפי שנים אנו זוכרים את צרת החורבן ומתאבלים עליה, ואין היא נשכחת מפני הצרות האחרונות.

ולמה זה כך?

כי בכל אחת מהצרות האחרונות, יש גם משהו מהצרה של החורבן. האמת היא, שהחורבן הוא השורש לכל הצרות האחרונות שעברנו במשך הגלויות ושאונו עוברים היום. הסתלקות השכינה ונדידתה למרחקים – היא סבת צרותינו גם היום. ומכיון שכך, אין החרבן בגדר 'צרה ישנה', ואין הוא נשכח.

מגילת איכה

"איכה יעיב באפו ה' את בת ציון, השליך משמים ארץ תפארת ישראל, ולא זכר הדם רגליו ביום אפוי" (ב, א)
מדוע משתמש הנביא בלשון עתיד – "יעיב", הלא מדבר על דברים שכבר ארעו, והיה לו לומר **"איכה העיב"** בלשון עבר, כפי שאומר בכל המגילה כשמתייחס אל הקב"ה, כמו "השליך משמים ארץ"?

וכתב ה"לחם דמעה" לבאר זאת (הובאו דבריו בספר 'לקוטי בתר לקוטי') על פי מה שכתבו המפרשים לפרש את הפסוק בספר ישעיה (א, ה): "על מה תכו עוד תוסיפו סרה", שהיה הנביא מוכיח את ישראל ואומר להם בדרך משל, הלא כל גופכם שבור ורצוץ מרב המכות שספגתם, ואם כן "על מה תכו עוד" – היכן יכה אתכם ה' עוד כאשר "תוסיפו סרה", הלא "כל ראש לחלי וכל לבב דוי" (שם) ואין שום מקום להוסיף על מכותיכם.

וזהו גם שאמר כאן הנביא: **"איכה יעיב באפו ה'"**, כלומר אם ה' יכעס עליכם בעתיד, היאך יעיב ויכה אתכם שוב, הלא כבר **"השליך משמים ארץ תפארת ישראל"**, וכל איבריכם נתרסקו לאחר שהשליככם ממקום כה גבוה, וגם **"לא זכר הדם רגליו ביום אפוי"**, והחריב את בית המקדש, אם כן מה יעשה עוד...

